

УДК 821.161.3.0

В.Ю. Бароўка

Мастацкае народазнаўства ва ўмовах шматкультурнасці і полілінгвізму*

Уводзіны. Працэсы глабалізацыі, інтэнсіўныя міжэтнічныя ўзаемадзеянні дэтэрмінуюць увагу навукоўцаў да праблем шматкультурнасці і полілінгвізму. Каштоўныя назіранні над асаблівасцямі развіцця нацыянальных літаратур у такіх умовах належаць М.А. Аляксееву, Ю.М. Лотману, С.В. Талкачову, М.У. Тластанавай, І.А. Чароту і некаторым іншым навукоўцам [1–4]. На жаль, у работах сучасных літаратуразнаўцаў мала ўвагі надаецца вызначэнню прыёмаў мастацкага народазнаўства, асэнсаванню ролі народазнаўчага матэрыялу як сродку нацыянальнай і эстэтычнай самаідэнтыфікацыі пісьменнікаў, выяўленню семантыкі, сінтактыкі і прагматыкі народазнаўчага кантэксту ў структуры літаратурных твораў.

Мэта дадзенай работы заключаецца ў характарыстыцы своеасаблівасці мастацкага народазнаўства ў прозе Беларусі 20–30-х гадоў XX стагоддзя. Дзеля яе дасягнення шляхам выкарыстання прыёмаў параўнальна-тыпалагічнага, канкрэтна-гістарычнага і дэскрыптыўнага **метадаў** неабходна вырашыць наступныя **задачы**: прааналізаваць суадносіны літаратурнай творчасці з сацыякультурнымі абставінамі; вызначыць тэматыку славеснага мастацтва 20–30-х гадоў мінулага стагоддзя; выявіць дамінантныя спосабы адлюстравання «свайго» і «чужога»; прасачыць дэтэрмінацыю выкарыстання пісьменнікамі аўтаэтнастэрэатыпаў і гетэраэтнастэрэатыпаў.

Асноўная частка. Пры вывучэнні айчынай «краснай пісьменнасці» (выраз М. Багдановіча) даследчыкі часта абыходзяць маўчаннем той факт, што яна развівалася ва ўмовах полікультурнасці і афіцыйнага шматмоўя. Улік гэтых абставін вельмі важны для разумення як самой прыроды літаратурнай творчасці, спецыфікі мастацкага народазнаўства, так і тыпалагічных асаблівасцей беларускай літаратуры таго перыяду.

«Дэкрэтам аб нацыянальных правах насельніцтва» Саўнаркама Літоўска-Беларускай Рэспублікі ад 21 сакавіка 1919 года пяць моў – літоўская, польская, яўрэйская, беларуская і руская, як самыя распаўсюджаныя на тэрыторыі рэспублікі, былі названы агульнадзяржаўнымі мовамі. У лютаўскай рэзалюцыі ЦВК БССР 1921 года аб развіцці асветы ў рэспубліцы акцэнт ставіўся на «поўнай раўнапраўнасці мясцовых моваў, якімі ў межах ССРБ прызнаюцца мовы: беларуская, расійская, яўрэйская і польская» [5]. Там жа адзначалася: «ЦВК Беларусі прапануе Наркамасветы зрабіць захады для ўмацавання працы на мове пераважнай большасці працоўнага сялянства Беларусі – мове беларускай» [5, с. 131]. У сярэдзіне 1920-х гадоў разгарнулася палітыка беларусізацыі, пастанова ЦВК БССР «Аб практычных мерах па правядзенні нацыянальнай палітыкі», прынятая 15 ліпеня 1924 года, канкрэтызавала правы і сферы выкарыстання нацыянальных моў: «1. Мовы ўсіх

*На матэрыяле прозы Беларусі 20–30-х гадоў XX стагоддзя.

нацыянальнасцяў, якія жывуць на тэрыторыі Беларусі (беларуская, яўрэйская, расійская, польская), з'яўляюцца раўнапраўнымі. 2. З прычыны значнай перавагі ў БССР насельніцтва беларускай нацыянальнасці беларуская мова выбіраецца пераважна як мова для зносін паміж дзяржаўнымі, прафесіянальнымі і грамадскімі ўстановамі і арганізацыямі» [5, с. 136]. І там жа ўдакладнялася: «Мовай зносінаў органаў БССР з organami СССР і іншымі саюзнымі рэспублікамі з'яўляецца расійская» [1, с. 137]. Палітыка беларусізацыі прадугледжвала развіццё як культуры саміх беларусаў, так і культур так званых нацыянальных меншасцей. Згодна з гэтым у рэспубліцы выходзілі перыядычныя выданні, друкаваліся мастацкія творы на ідыш, рускай, польскай, літоўскай, латышскай мовах, утвараліся нацыянальныя суполкі пісьменнікаў.

Асноўнымі тэмамі, да якіх звярталіся пісьменнікі таго часу, былі тэмы рэвалюцыі, Грамадзянскай вайны, суіснавання і барацьбы старога і новага ў самых розных сферах, пераўтварэння быту і свядомасці чалавека на новы лад, а ў шырокім сэнсе слова – увогуле тэма пераўтварэння жыцця. Кожнае з нацыянальных аб'яднанняў творчых асоб па-свойму раскрывала іх.

З 1925 па 1928 год існавала аб'яднанне рускіх пісьменнікаў Беларусі «Звенні», з 1927 па 1928 – «Мінскі перавал», а ў 1928 годзе ўзнікла руская секцыя БелАППа. Рускія аўтары гэтага перыяду практычна не звярталіся да прозы, яны выбіралі або лірычныя, або драматургічныя жанры, як Рыгор Кобец, галоўным чынам паказвалі сучаснасць, размах сацыялістычнага будаўніцтва, акцэнтавалі ідэю пралетарскага інтэрнацыяналізму. Польская секцыя БелАППа пачала сваю дзейнасць са студзеня 1929 года, яна аб'ядноўвала звыш шасці дзесяткаў аўтараў-пачаткоўцаў польскай нацыянальнасці. Гэта секцыя за першы год свайго існавання падрыхтавала два зборнікі – паэтычны і празаічны, «у якіх пытанням класавай барацьбы было прысвечана 6 твораў, літаратурнага жыцця – 18, прыгодніцкіх – 1, на антырэлігійную тэматыку – 11, прысвечаных гадавіне рэвалюцыі – больш за 20» [6]. Галоўнымі героямі празаічнага зборніка «3 нашых прац» сталі свядомыя барацьбіты за Савецкую ўладу і новае жыццё. Так, у апавяданні А. Хараўскага «Ленка» свет бедных ваюе са светам багатых, маладая парабчанка дапамагае партызанам змагацца з белапалякамі. Аўтар дастаткова пераканаўча расказвае пра ранейшы лёс дзяўчыны-сіраты Ленкі, якая рана зведала горыч непасильнай працы на чужых людзей, на пані-«благодзецельку». Вобразы пані і белапалякаў аўтарам сацыяльна і псіхалагічна завостраны: гэта людзі фанабэрлівыя і жорсткія. Невялікае апавяданне «Зоська» М. Мыслінскага ў дастаткова невыразных гісторыка-этнаграфічных фарбах прадстаўляла рэчаіснасць часоў барацьбы з белапалякамі, а ў цэнтры апавяду знаходзіўся лёс партызанскай сувязной. У апавяданні В. Хараўскага «Дзве дарогі» проціпастаўляліся два характары, два тыпы паводзін – бедняка Стаха, які запісаўся ў арцель, каб пазбавіцца галечы, і багацея Шымана, які не спяшаўся працаваць у калектыве, разлічваў толькі на ўласныя сілы. У творчасці польскіх пісьменнікаў артыкуляваўся падзел грамадства на багатых і бедных, падаваліся фактычна плакатныя партрэты багацеяў і паноў.

У 1927 годзе ўзнікла аб'яднанне літоўскіх пралетарскіх пісьменнікаў пры Літоўскім рабочым клубе, 4 лютага 1932 года з'явілася літоўская секцыя БелАППа. На літоўскай мове пісалі і літоўцы, якія часова знаходзіліся на тэрыторыі Беларусі (П. Ужкальніс, Ю. Юрайтэ, Б. Паўлюквічус), і літоўцы, якія нарадзіліся і жылі на нашай зямлі (П. Кірыенка, З. Мічудайтэ-Мюдайтэ). Прынцыповай розніцы ў асвятленні рэчаіснасці, у апрацоўцы народазнаўчага матэрыялу паміж імі не было. Усе гэтыя пісьменнікі імкнуліся паказваць жыццё ў яго «рэвалюцыйным развіцці»: А. Трэмцініс (П. Ужкальніс) у апавесці «Сціснутыя рукі» (1932) расказваў пра барацьбу літоўскіх, польскіх і беларускіх працоўных за сацыяльныя правы, Б. Паўлюквічус у большасці сваіх твораў («Пасяленец», «Распродаж»)

акцэнтаваў супярэчнасці паміж багатымі і беднымі ў літоўскай вёсцы першай трэці XX стагоддзя, Э. Тауткайтэ (Юрата Юрайтэ) у аповесці «Узараныя межы» (1934) паказала калектывізацыю ў літоўскай вёсцы на беларускай зямлі як працэс, што адпавядаў інтарэсам працоўнага сялянства, бо ўласніцкія межы, у трактоўцы пісьменніцы, нараджалі толькі нянавісць паміж людзьмі. Калі параўнаць творы польскіх і літоўскіх аўтараў, то паміж імі заўважаюцца падабенства ў ігнараванні аўтарамі адлюстравання менавіта эндэмічных нацыянальных рыс і падкрэсленая ўвага да процістаяння сацыяльных полюсаў.

З 1924 года на Беларусі існавала яўрэйская секцыя УАППА, а з 1928 – яўрэйская секцыя БелАППА. Яўрэйскія прэзаікі (Ц. Даўгапольскі, С. Каган, Э. Каган, М. Кульбак і інш.) у асноўным расказвалі пра жыхароў беларускіх гарадоў і мястэчак. Героі Ц. Даўгапольскага – людзі пераходнага часу, які разбурае старыя нормы паводзін і ўсталёўвае свае. У апавяданні з дасціпным падтэкстам у назве «Карлуша нашкодзіў» (1924) аўтар, напрыклад, у гумарыстычнай форме паказаў змены, народжаныя паслякастрычніцкім жыццём: маці называе сына ў гонар Карла Маркса, суседзі засмучаны тым, што не ўдалося пагуляць на абразанні, бо нараджэнне немаўляці адзначалася не дома, а ў камсамольскім клубе, жонка мясцовага крамніка кінула мужа і пасябрала з камсамольцамі. Па гарачых слядах падзей агітацыі за калектывізацыю і індустрыялізацыю краіны была напісана аповесць «Агітпоезд» (1933), дзе аўтар дастаткова панарамна паказаў той няпросты час праз эскізныя замалёўкі побыту вяскоўцаў і гараджан розных нацыянальнасцей. Упэўнены наступ індустрыялізацыі адлюстроўваўся ў апавяданнях Даўгапольскага 1930-х гадоў: станцыя Яблык, якая раней славілася тым, што яе жыхары зараблялі зімой на продажы мёрзлых яблыкаў, зараз мае свой кансервавы завод («Мёрзлыя яблыкі»); мястэчка на Прыпяці электрыфікавана, яго жыхары ў бытавым плане жывуць не горш за мінчан («Падарункі»). У паказе рэчаіснасці Ц. Даўгапольскі балансаваў паміж афіцыйнымі ідэалагічнымі ўстаноўкамі і аб'ектыўнасцю, многія яго творы ў змястоўна-фармальным плане нагадваюць агіткі, у творчых жа адносінах пісьменніка выратоўвала добрае веданне чалавечай псіхалогіі, дасціпная манера падачы ідэалагічна выверанага матэрыялу. Гэты аўтар не заглыбляўся ў праявы нацыянальнага менталітэту, у этнаграфічна-побытавы матэрыял, як і Э. Каган, які абраў дамінантнай лірыка-рамантычную форму абмалёўкі рэчаіснасці. Героі Кагана – маладыя гараджане, упэўненыя ў жыцці і сваім шчаслівым будучым (наборшчык Монька Мінкін – «Маём зялёным», заводскія слесары – «Ад восені да восені», кравец, а потым будаўнік Геся Прэс – «Мураваная нявеста»). На нацыянальную прыналежнасць герояў Даўгапольскага і Кагана ўказвалі толькі імёны і прозвішчы. Таленавітым творам пра жыццё яўрэйскага народа стаў раман М. Кульбака «Зельманцы» (1930–1935), напісаны з добрым веданнем яўрэйскага побыту, звычайў, нацыянальнага характару. Зельманцы – насельнікі двара, заснаванага рэбэ Зельманам. Іх агульная характарыстыка пададзена ў гумарыстычным плане: «Зельманцы ўсе чорныя, касцістыя, з шырокімі нізкімі ілбамі. Зельманец мае мясісты нос. Зельманец мае ямкі на шчоках. Звычайна гэта спакойны маўклівец. Хаця, праўда, сустракаюцца, галоўным чынам сярод маладога пакалення, і вялікія гаваруны і гаварухі, нават і нахабнікі, але па сутнасці гэта – сарамлівыя зельманцы, якія трапілі пад чужы ўплыў. Зельманцы цярплівыя, не зласлівыя. Яны маўчаць пахмурна і весела» [6, с. 8]. Двор рэбэ Зельмана – мікрамадэль яўрэйскай абшчыны беларускага горада. Сыны старога Зельмана прадстаўлялі асноўныя віды заняткаў гарадскіх яўрэяў: Зыся – заможны гадзіннікавы майстар, Ічы – бедны кравец-тандэтнік, Юда – сталяр і філосаф, Фоля – гарбар. Пачатак перамен у зельманскім двары, як дасціпна заўважыў апавядальнік, паклалі

рэвалюцыя і Грамадзянская вайна. Старэйшы сын Ічы атрымаў ордэн Чырвонага Сцяга ў баях пад Казанню, пасля вяртання з войска прымусіў бацькоў навучыцца «рускай грамаце», сына назваў Маратам у гонар французскага рэвалюцыянера, «наконт абразання ўсе ўжо ведалі, што не можа быць і гаворкі» [6, с. 79]. Дочкі Зысі ўладкоўвалі сваё асабістае жыццё не «па яўрэйскім законе»: Соня выйшла замуж за беларуса, а Тоня нарадзіла дзіця без мужа, а потым у дзень нараджэння дачкі абразіла зельманцаў застольнымі стравамі, якія не стасаваліся з традыцыйнай яўрэйскай кухняй: «На белым падносе мы бачым яблыкі – прыгожы жоўты антон. На круглай талерцы – круглы торт. На белых сподках – бляшанкі кансерваў. На блюдзе – парасятка: галоўка зверху, ножкі складзены пад сябе, а ззаду – скручаны хвосцік, як вяровачка» [6, с. 169]. Самае маладое пакаленне зельманцаў абыходзіць сінагогу, замест яе наведвае піянерскія зборы. Характар зельманцаў пісьменнік выяўляе і праз іх адносіны да людзей іншых нацыянальнасцей, якімі зельманцы цікавяцца толькі тады, калі непасрэдна сутыкаюцца. Цыгане – нешта далёкае ад іх, таму ў дзённіку схільнага да філасофствавання Цалкі з гумарам заўважаецца: «Аб цыганах ведаюць у зельманскім двары, але лічаць, што гэта хутчэй занятак, чым народнасць» [6, с. 151]. Калі дачка гадзіннікавага майстра выйшла замуж за беларуса, то бацькі спачатку абураліся, што зяць – «чысты гой», а потым звыкліся з яе выбарам: «Як вядома, зельманец просты, як кавалак хлеба, ён прыме ўсё, што трапіцца, і жыве сабе далей. Гэтак было і з гэтым замужжам» [6, с. 75]. М. Кульбак мімаходзь адлюстравваў і паасобныя рысы характару беларусаў. У паказе пісьменніка яўрэяў і беларусаў збліжае жыццёвы практыцызм, а адрознівае большая ступень адкрытасці беларусаў для знешняга свету, даверлівасць да палітычных лозунгаў. Характэрны ў рамане эпізод наведвання гарбарні нейкім высокім начальнікам: беларус Трахім горда заяўляе яму, што цяпер рабочыя – гаспадары краіны, гэта збянтэжыла Фолю, ён палічыў патрэбным патлумачыць высокаму начальству: «Не, таварыш, я не гаспадар, о, не!» [6, с. 33]. Бяскрыўдная заўвага Фолі набывала іранічны падтэкст і характарызавала асаблівасці рознай нацыянальнай ментальнасці. Гісторыя зельманскага двара ў Кульбака [7] – свайго роду мастацкае іншасказанне: двор раскідалі, на яго месцы ўзводзяць сцены фабрыкі «Камунарка». Аўтар сцвярджаў такім чынам, што ў новы час немагчыма закрытае нацыянальнае існаванне.

Большую частку майстроў мастацкага слова ў Беларусі 1920–1930-х гадоў складалі менавіта беларускія пісьменнікі. У іх праявіліся творы наглядальна акцэнтацыя і гістарычна-часовага, і нацыянальна-ментальнага пры асвятленні рэчаіснасці і народнага свету. Як і прадстаўнікі так званых нацыянальных меншасцей, айчынныя аўтары занатавалі пераходнасць часу, імклівыя змены ў сацыяльнай і бытавой сферы 1920–1930-х гадоў. Так, у апавяданнях М. Зарэцкага «Бель», «Дзіўная» знайшлі адбітак навамодных рэвалюцыйных маральных норм, якія ставілі пад сумніў існаванне сям'і, апраўданасць выхавання дзяцей бацькамі. Атрымалі пашырэнне творы, у якіх паказваліся адмаўленне ад веры ў Бога («Бацюшка» М. Чарота, «Яўленая» П. Галавача, «Фэст» К. Чорнага, «Сповідзь» К. Крапівы), приход жанчын у грамадскае жыццё («Радасць жанчыны» К. Чорнага, «На загонах» В. Каваля, «Рад» М. Лынькова, «Дасужая» П. Галавача).

1920-я гады – час станаўлення беларускай дзяржаўнасці, таму заканамерна, што беларускія пісьменнікі шмат увагі надавалі выяўленню нацыянальна-ментальнага, для паўнаважнага адлюстравання рэчаіснасці яны актыўна звярталіся да фальклорнага і этнаграфічнага матэрыялу. Узнаўленне этнаграфічна-бытавых пластоў дазваляла праявіць тыпізаваць абставіны, рэпрэзентаваць рэалітэты і рэлевантныя, з іх пункту гледжання, рысы характару беларусаў. У духу часу пры гэтым артыкулявалася імкненне людзей да свабоды і сацыяльнай справядлівасці («Буй-вечер» В. Каваля, «Сцежкі-

дарожкі» М. Зарэцкага і інш.). Праз адлюстраванне паўсядзённасці характарызувалася сацыяльная і канфесійная палітра, прагназаваліся далейшыя шляхі развіцця Бацькаўшчыны. Для прыкладу, у творах Я. Нёманскага, К. Чорнага акцэнтавалася неабходнасць салідарызаванні суайчыннікаў, незалежна ад веравызнання, у імя будучыні Радзімы. Такія таленавітыя пісьменнікі, як Я. Колас, М. Гарэцкі, К. Чорны, Л. Калюга, даследавалі псіхалагічны партрэт беларуса, праз паказ негатыўных рыс народнага характару (сацыяльная інертнасць, абывакавасць да грамадскіх спраў, гультайства) яны падкрэслівалі неабходнасць маральнага ўдасканалення асобы.

Пісьменнікі гэтага часу галоўным чынам адлюстроўвалі аўтаэтнастэрэатыпы, гэта значыць, узнаўлялі вобразы прадстаўнікоў сваёй нацыянальнасці, у залежнасці ад мастацкіх задач і ступені таленавітасці акцэнтуючы тыя ці іншыя рысы нацыянальнага характару. Ім важна было паказаць і канстантнае, і зменлівае. Дастаткова рэдка аўтары выкарыстоўвалі гетэраэтнастэрэатыпы, бо сацыякультурныя рэаліі абавязвалі пісьменнікаў найперш чуйна рэагаваць на грамадскія падзеі, задумвацца над далейшым лёсам сваіх суайчыннікаў. Адлюстраванне ў літаратуры людзей іншых нацыянальнасцей мае пэўныя асаблівасці. Як вядома, мастацкае народазнаўства, па-першае, грунтуецца на адчувальным суб'ектыўным пачатку, бо «іншы пазнаецца ў суперажыванні як маё другое я» [8], па-другое, жыццёвы матэрыял трансфармуецца пісьменнікамі ў адпаведнасці з індывідуальным аўтарскім светабачаннем, народжаным гістарычным часам і культурнай традыцыяй. Да вобразаў «іншых» як насельнікаў беларускага краю часцей схіляліся беларускія аўтары: запамінальныя карціны местачковага яўрэйскага побыту, пададзеныя як праз аўтарскія апісанні, так і праз успрыманне персанажаў, былі ўзноўлены М. Лыньковым у апавяданнях «Гой», «У мястэчку», «Гома», рамане «На чырвоных лядах»; цыганскага свету – у апавяданнях «Пачуцці» К. Чорнага, «Лька» В. Каваля. Унікальнай з'явай у плане ўзнаўлення «іншай» рэальнасці як у значнай ступені сваёй стала творчасць Змітрака Бядулі. Яўрэй па нацыянальнасці, ён пісаў на беларускай мове, галоўнымі героямі яго твораў часцей за ўсё становіліся беларусы, а ў якасці прыёмаў мастацкага ўзнаўлення чалавечага і нацыянальнага характару выбіраліся этнаграфічна-бытавыя апісанні, сюжэт, маўленчая характарыстыка персанажаў.

Чалавек іншай нацыянальнасці ў прозе 1920–1930-х гадоў характарызаваўся ў творах пісьменнікаў звычайна ў залежнасці ад сацыяльнага статусу: багацеі, незалежна ад іх нацыянальнасці, як правіла, прадставалі ў якасці адмоўных персанажаў, часцей за ўсё гэта былі польскія паны, гандляры-яўрэі, заможныя польскія, літоўскія і беларускія сяляне.

Заклучэнне. Праведзенае даследаванне дазваляе зрабіць наступныя **вывады:** 1. Мастацкае народазнаўства ў прозе 1920–1930-х гадоў галоўным чынам дэтэрмінавалася сацыякультурнымі абставінамі гістарычнай эпохі. Пісьменнікі паказвалі пераважна сацыяльна-бытавыя рэаліі, што істотна мяняліся пад уздзеяннем часу. 2. Інфармацыйны план народазнаўчага матэрыялу ў канцэнтраванай форме выяўляў, з аднаго боку, афіцыйныя патрабаванні да тагачаснай літаратуры ўвогуле, а з другога – пісьменніцкае суб'ектыўнае бачанне рэчаіснасці. 3. Проза прадстаўнікоў нацыянальных меншасцей, у параўнанні з беларускай, значна больш увагі надавала процістаянню старога і новага ў быццё і свядомасці людзей. 4. Народазнаўчы матэрыял у творы ўводзіўся праз аб'ектывізаваныя і суб'ектывізаваныя апісанні быту і нораваў, сістэму персанажаў, якія рэпрэзентавалі пэўныя сацыяльныя пласты: у палякаў і літоўцаў – звычайна сялян, у яўрэяў – рамеснікаў, у беларусаў – як правіла, сялян. 5. Творчасць праявіла розныя нацыянальнасцей ва ўмовах шматкультурнасці і полілінгвізму ў Беларусі 1920–

1930-х гадоў выяўляла сваю і падтрымлівала нацыянальную і эстэтычную ідэнтычнасць іншанацыянальных пісьменнікаў.

ЛІТАРАТУРА

1. **Султанов, К.** Национальное самосознание и ценностные ориентиры литературы / К. Султанов. – М.: Наследие, 2001. – 196 с.
2. **Kulturelle Grenzziehungen im Spiegel der Literaturen:** Nationalismus. Regionalismus. Fundamentalismus; Hrsg.: H. Turk [et al.]. – Göttingen: Wallstein, 1998. – 294 s.
3. **Nationale und Kulturelle Identität: Studien zur Entwicklung des kollektiven Bewußtseins in der Neizeit,** Hgrs. von B. Giesen. – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1991. – 578 s.
4. **Saldívar, R.** Multicultural politics, aesthetics, and the realist theory identity: A response to Satya Mohanty / R. Saldívar // *New literary history*. – Baltimore, 2001. – Vol. 32, № 4. – P. 849–854.
5. **Практычнае вырашэнне нацыянальнага пытання ў БССР:** у 2 ч. – Менск: Беларус. дзяржвыд, 1927–1928. – Ч. 1. Беларусізацыя, 1927. – С. 128.
6. **Пушкін, І.А.** Нацыянальныя меншасці ў грамадска-палітычным і культурным жыцці (20-я гады XX ст.) / І.А. Пушкін. – Магілёў: Выд-ва Магілёўс. ун-та, 2004. – С. 85.
7. **Кульбак, М.** Зельманцы: раман / М. Кульбак. – Мінск: Дзяржвыд, 1960. – 214 с.
8. **Левинас, Э.** Время и другой / Э. Левинас. – СПб.: Анима, 1998. – С. 90.

S U M M A R Y

In the article peculiarities of art anthropology in the circumstances of poly cultural and poly language reality by the example of 1920–1930 years Belarusian prose are under investigation. The author emphasizes that art anthropology of that period was determined by social and cultural circumstances; information plan of anthropology material in concentrated form expressed Soviet literature standards of that period. The author affirms that in national minorities prose in compare with Belarusian one much more attention is paid to the opposition of «new» and «old» in the people's life and consciousness; that anthropological materials were introduced by objectiv and subjectiv depiction of everyday life and customs, by the system of characters represented in certain social classes: they were peasants in the prose by Poles, Lithuanians and Belarusians, and craftsmen – in the prose by Jews. The author draws a conclusion that every national literature keeps its national identity.

Поступила в редакцию 30.06.2009